DOMSTOLENS KENDELSE (Ottende Afdeling)

16. november 2010 *

I sag C-76/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Krajský súd v Prešove (Slovakiet) ved afgørelse af 19. januar 2010, indgået til Domstolen den 9. februar 2010, i sagen:

Pohotovosť s. r. o.

mod

Iveta Korčkovská, har

* Processprog: slovakisk.

DOMSTOLEN (Ottende Afdeling)

sammensat af L. Bay Larsen, som fungerende formand for Ottende Afdeling, og dommerne C. Toader (refererende dommer) og A. Prechal,

generaladvokat: N. Jääskinen
justitssekretær: A. Calot Escobar,

idet Domstolen har til hensigt at træffe afgørelse ved begrundet kendelse i henhold til procesreglementets artikel 104, stk. 3, første afsnit,

og efter at have hørt generaladvokaten,

afsagt følgende

Kendelse

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT L 95, s. 29), sammenholdt med de EU-retlige forskrifter, som finder anvendelse på forbrugerkreditaftaler.

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Pohotovosť s. r. o. (herefter »Pohotovosť«) og Iveta Korčkovská vedrørende fuldbyrdelse af en voldgiftsafgørelse, hvorved sidstnævnte blev pålagt at betale det nævnte selskab 48 820 SKK (1 620,53 EUR) med tillæg af morarenter og omkostninger i henhold til bestemmelserne i en mellem parterne indgået aftale om et lån på 20 000 SKK (663,88 EUR).

Retsforskrifter

EU-retlige forskrifter

Direktiv 87/102/EØF

3 Betragtning 25 til Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit (EFT 1987 L 42, s. 48), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/7/EF af 16. februar 1998 (EFT L 101, s. 17, herefter »direktiv 87/102«), har følgende ordlyd:

»da dette direktiv medfører en vis grad af indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit og en vis grad af forbrugerbeskyttelse, bør medlemsstaterne under behørigt hensyn til deres forpligtelser i

henhold til traktaten ikke hindres i at opretholde eller vedtage foranstaltninger med henblik på en mere vidtgående beskyttelse af forbrugerne«.

4 Artikel 1 i direktiv 87/102 bestemmer:

»1. Dette direktiv finder anvendelse på kreditaftaler.

2. I henhold til dette direktiv forstås ved:

a) »forbruger«: en fysisk person, der ved en retshandel, som er omfattet af dette direktiv, optræder med et formål, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virkefelt

b) »kreditgiver«: en fysisk eller juridisk person eller en gruppe af sådanne personer, der yder kredit som led i udøvelsen af erhvervsmæssig virksomhed

c) »kreditaftale«: en aftale, i henhold til hvilken en kreditgiver yder eller giver tilsagn om at yde en forbruger kredit i form af udskudt betaling, lån eller anden tilsvarende form for finansiel facilitet

[…]

d) »samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit«: alle omkostninger, herunder renter og andre omkostninger, som forbrugeren skal betale for kreditten

e) »årlige omkostninger i procent«: den samlede pris for forbrugerkreditten, udtrykt i procent pr. år af det ydede kreditbeløb og beregnet i overensstemmelse med artikel 1a.«

5 Direktivets artikel 1a bestemmer:

»1. a) De årlige omkostninger i procent, som er den omkostningssats, som på årsbasis giver samme nutidsværdi af de samlede nuværende eller fremtidige forpligtelser (lån, tilbagebetaling og omkostninger), der er indgået af henholdsvis långiver og forbruger, beregnes i overensstemmelse med den matematiske formel i bilag II.

b) I bilag III gives der fire eksempler på beregningsmetoden.

2. Ved beregningen af de årlige omkostninger i procent ses der med henblik på bestemmelse af de samlede omkostninger i forbindelse med forbrugerkredit som defineret i artikel 1, stk. 2, litra d), bort fra følgende omkostninger:

i) omkostninger, der pålægges forbrugeren på grund af misligholdelse af en forpligtelse, der indgår i kreditaftalen

[…]

iii) omkostninger ved pengeoverførsel samt omkostninger ved at føre en konto til brug ved tilbagebetaling af kreditten samt ved betaling af renter og andre omkostninger, medmindre forbrugeren ikke har et rimeligt frit valg i så henseende, og disse omkostninger er unormalt store; denne bestemmelse gælder dog ikke for omkostninger ved opkrævning af disse tilbagebetalinger eller betalinger, hvad enten de opkræves kontant eller på anden måde

[…]

4. a) De årlige omkostninger i procent beregnes på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse, jf. dog bestemmelserne vedrørende reklamer og kredittilbud i artikel 3.

b) Beregningen foregår ud fra den antagelse, at kreditaftalen løber i det aftalte tidsrum, og at långiver og forbruger opfylder deres forpligtelser inden for de aftalte frister og datoer.

6. I kreditaftaler, der indeholder bestemmelser, som giver mulighed for at ændre rentesatsen og beløbet eller niveauet for andre omkostninger, som indgår i de årlige omkostninger i procent, men som ikke kan kvantificeres ved beregningen, beregnes de årlige omkostninger i procent ud fra den antagelse, at rentesatsen og de øvrige omkostninger er konstante i forhold til udgangsniveauet, og at de finder anvendelse, indtil kreditaftalen udløber.

[…]«

6 Artikel 4 i direktiv 87/102 bestemmer:

»1. Kreditaftaler udfærdiges skriftligt. Forbrugeren får udleveret en genpart af den skriftlige aftale.

2. Den skriftlige aftale skal indeholde:

a) en angivelse af de årlige omkostninger i procent

b) en angivelse af de betingelser, hvorunder størrelsen af de årlige omkostninger i procent kan ændres

c) en angivelse af størrelsen og antallet af samt af hyppigheden af eller datoerne for de ydelser, forbrugeren skal betale for at tilbagebetale kreditten og betale renter og andre omkostninger, samt om muligt af det samlede beløb, der skal betales

d) en angivelse af de i artikel 1a, stk. 2, omhandlede omkostningselementer, bortset fra omkostninger i forbindelse med misligholdelse af kontraktlige forpligtelser, der ikke er medtaget ved beregningen af de årlige omkostninger i procent, men som forbrugeren under visse omstændigheder skal betale, samt en nøjagtig angivelse af disse omstændigheder. Når summen af disse elementer er bekendt, anføres den, i modsat fald angives om muligt en beregningsmetode eller det mest realistiske skøn.

I tilfælde, hvor det ikke er muligt at angive de årlige omkostninger i procent, skal forbrugeren have hensigtsmæssige oplysninger i den skriftlige aftale. Disse oplysninger skal mindst omfatte de oplysninger, der er omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet led.

[…]«

7 Artikel 6, stk. 1 og 2, i direktiv 87/102 er affattet således:

»1. Uanset undtagelsen i artikel 2, stk. 1, litra e), skal forbrugeren, når der mellem et kredit- eller finansieringsinstitut og en forbruger er aftalt en kredit i form af træk på en løbende konto, idet denne undtagelse dog ikke gælder kreditkortkonti, ved eller inden indgåelsen af aftalen underrettes:

— om kredittens eventuelle maksimumsbeløb

— om den årlige rente og de omkostninger, der beregnes fra aftalens indgåelse, og betingelserne for ændring af disse

— om betingelserne for ophævelse af aftalen.

Denne underretning skal bekræftes skriftligt.

2. Endvidere skal forbrugeren, så længe aftalen løber, informeres om enhver ændring i den årlige rente eller de øvrige omkostninger, når ændringen indtræder. Oplysninger herom kan gives i kontoudtog eller på en anden af medlemsstaterne godkendt måde.«

8 Direktivets artikel 14 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at kreditaftaler ikke indeholder bestemmelser, der til skade for forbrugeren afviger fra de bestemmelser i national lovgivning, der fastsættes til gennemførelse af dette direktiv, eller som svarer hertil.

2. Medlemsstaterne sikrer endvidere, at de bestemmelser, de fastsætter til gennemførelse af dette direktiv, ikke omgås ved den måde, aftalerne udformes, i særdeleshed ved en opdeling af kreditbeløbet på flere aftaler.«

9 Det anføres i nævnte direktivs artikel 15:

»Dette direktiv er ikke til hinder for, at medlemsstaterne med henblik på beskyttelse af forbrugeren opretholder eller vedtager mere vidtgående bestemmelser i overensstemmelse med deres forpligtelser i henhold til traktaten.«

Direktiv 2008/48/EF

10 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af direktiv 87/102 (EUT L 133, s. 66) pålægger kreditgiveren en generel forpligtelse til forud for aftaleindgåelsen såvel som i låneaftalen at give forbrugeren visse oplysninger, bl.a. om de årlige omkostninger i procent (herefter »ÅOP«). I bilag I til direktivet angives der en harmoniseret metode til beregning af ÅOP.

11 I henhold til artikel 27 og 29 i direktiv 2008/48 udløb fristen for gennemførelsen heraf den 12. maj 2010, hvilket er datoen for ophævelsen af direktiv 87/102.

Direktiv 93/13

12 Artikel 3 i direktiv 93/13 bestemmer:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

Den omstændighed, at visse elementer i et kontraktvilkår eller et enkelt kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, udelukker ikke anvendelse af denne artikel på resten af en aftale, hvis en samlet vurdering fører til den konklusion, at der alligevel er tale om en standardkontrakt.

Hvis en erhvervsdrivende hævder, at et standardiseret kontraktvilkår har været genstand for individuel forhandling, har han bevisbyrden.

3. Bilaget indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over de kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige.«

13 Direktivets artikel 4 bestemmer:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

14 Direktivets artikel 5 har følgende ordlyd:

»I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontaktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren. Denne fortolkningsregel gælder ikke i forbindelse med de procedurer, der er fastsat i artikel 7, stk. 2.«

15 Direktivets artikel 6, stk. 1, foreskriver, at »[m]edlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår«.

16 Artikel 7 i direktiv 93/13 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.

2. De i stk. 1 nævnte midler skal omfatte bestemmelser, i henhold til hvilke personer eller organisationer, der ifølge national lov har en legitim interesse i at beskytte forbrugerne, efter national ret kan indbringe en sag for retsmyndighederne eller de kompetente administrative myndigheder, for at disse kan afgøre, om kontraktvilkår, der er udarbejdet med henblik på generel anvendelse, er af urimelig karakter, og an-

vende egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af sådanne kontraktvilkår til ophør.

3. Sager som omhandlet i stk. 2 kan under overholdelse af den nationale lovgivning indbringes mod hver enkelt erhvervsdrivende eller samlet mod flere erhvervsdrivende inden for samme erhvervssektor eller sammenslutninger heraf, der anvender eller opfordrer til anvendelse af de samme generelle kontraktvilkår eller lignende vilkår.«

17 I henhold til artikel 8 i direktiv 93/13 kan »[m]edlemsstaterne […] inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne«.

18 I punkt 1, litra e), i bilaget til dette direktiv vedrørende de i artikel 3, stk. 3, omhandlede kontraktvilkår nævnes »[k]ontraktvilkår, hvis formål eller virkning er følgende: […] e) at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse«.

Slovakiske bestemmelser

19 Artikel 52 i den civile lovbog bestemmer:

»1) Ved »aftale indgået med en forbruger« forstås enhver aftale mellem en leverandør og en forbruger, uanset aftalens juridiske form.

2) De kontraktvilkår, som fremgår af en aftale indgået med en forbruger, såvel som andre bestemmelser, der regulerer et retsforhold, der binder en forbruger, finder altid anvendelse til fordel for den forbruger, der er aftalepart. Særskilte overenskomster eller aftaler, som efter deres indhold eller formål tilsigter at omgå disse bestemmelser, er ugyldige.

[…]

4) Ved »forbruger« forstås enhver fysisk person, som ikke ved indgåelsen og opfyldelsen af en kontrakt om forbrug handler som led i udøvelsen af en erhvervsmæssig virksomhed eller nogen anden form for handelsmæssig beskæftigelse.«

20 Artikel 53 i den civile lovbog bestemmer:

»1) En aftale indgået med en forbruger må ikke indeholde bestemmelser, som til skade for forbrugeren medfører en betydelig skævhed i aftaleparternes rettigheder og forpligtelser (urimelige kontraktvilkår). Et kontraktvilkår vedrørende aftalens hovedgenstand eller bestemmelsen af prisen anses ikke for urimeligt, hvis det er affattet præcist, klart og forståeligt, eller hvis det har været genstand for individuel forhandling.

[…]

4) De vilkår, som betragtes som urimelige i en aftale indgået med en forbruger, er navnlig de bestemmelser, som:

[…]

k) pålægger den forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, at betale en bøde bestående af en uforholdsmæssigt stor godtgørelse

[…]

5) Urimelige kontraktvilkår i en aftale, der er indgået med en forbruger, er ugyldige.«

21 Artikel 4 i lov nr. 258/2001 om forbrugerkredit i den affattelse, der fandt anvendelse på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer:

»Forbrugerkreditaftale

1) Forbrugerkreditaftaler, som ikke er indgået skriftligt, er ugyldige. Forbrugeren skal have udleveret en genpart af aftalen.

2) Ud over de generelle oplysninger skal en forbrugerkreditaftale også indeholde oplysninger om:

[…]

j) de årlige omkostninger i procent og de samlede kreditomkostninger, som forbrugeren skal betale, beregnet på grundlag af oplysninger, der var gældende på tidspunktet for aftalens indgåelse

[…]

Såfremt forbrugerkreditaftalen ikke indeholder de i stk. 2, [litra] […] j), angivne oplysninger, anses den ydede kredit for rente- og omkostningsfri.«

22 Artikel 45 i lov nr. 244/2002 om voldgiftsafgørelser i den affattelse, der fandt anvendelse på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, bestemmer:

»1) Den ret, der har kompetence til at gennemføre eller tvangsfuldbyrde en afgørelse i henhold til særlige bestemmelser, kan efter anmodning fra den part i en sag, som tvangsfuldbyrdelsen af en voldgiftsafgørelse er rettet imod, udsætte tvangsfuldbyrdelsen.

[…]

c) såfremt voldgiftsafgørelsen pålægger en part i en voldgiftsprocedure at præstere en ydelse, som objektivt set er umulig, som ikke er lovlig, eller som er i strid med almindelig sædelighed.

2) Den ret, der har kompetence til at træffe afgørelse om fuldbyrdelse af en afgørelse eller til at gennemføre fuldbyrdelsen, udsætter fuldbyrdelsen af en voldgiftsafgørelse eller fuldbyrdelsesproceduren af egen drift, såfremt sådanne uregelmæssigheder som omhandlet i stk. 1, litra b) eller c), konstateres i forbindelse med tvangsfuldbyrdelsesproceduren.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

23 Iveta Korčkovská, der er handicappet, og som modtager en månedlig invalidepension på ca. 370 EUR, indgik den 26. februar 2008 en kreditaftale med Pohotovosť, som indeholdt følgende almindelige kontraktvilkår. Lånebeløbet var på 20 000 SKK (663,88 EUR), og kreditomkostningerne var 19 120 SKK (634,67 EUR). Iveta Korčkovská skulle betale hovedstolen og omkostningerne tilbage i løbet af et år i form af månedlige rater på 3 260 SKK (108,21 EUR). Ifølge den forelæggende ret udgjorde ÅOP af denne kredit således 95,6%, hvilket imidlertid hverken fremgik af de almindelige kontraktvilkår for de af Pohotovosť ydede lån eller af den indgåede låneaftale.

24 I henhold til artikel 4 i de nævnte almindelige kontraktvilkår forfalder hele det skyldige beløb straks til betaling, såfremt debitor ikke betaler to på hinanden følgende månedlige rater rettidigt. I et sådant tilfælde bestemmer artikel 6 i de almindelige kontraktvilkår endvidere, at der skal betales morarenter på 0,25% pr. dag af det skyldige beløb fra og med den dato, hvor gælden skal betales, og til og med den dato, hvor hele beløbet er betalt. En sådan sanktion svarer til 91,25% pr. år. Den forelæggende ret har imidlertid oplyst, at civilretlige sanktioner i form af morarenter ifølge slovakisk ret ikke må overstige Den Europæiske Centralbanks retningsgivende rente, som på nuværende tidspunkt er fastsat til 1%, med tillæg af 8 procentpoint, svarende til 9% i alt.

25 Artikel 17 i de samme almindelige kontraktvilkår bestemmer, at tvister vedrørende kreditaftaler enten behandles af Stály rozhodcovský súd i Bratislava (fast voldgiftsret) eller af en kompetent national ret, som er valgt som værneting af den kontraktpart, som har anlagt sagen. I henhold til artikel 19 i de almindelige kontraktvilkår reguleres samtlige forhold mellem långiver og låntager i henhold til handelsloven og ikke i henhold til den civile lovbog. Den forelæggende ret har tilføjet, at den i hovedsagen omhandlede aftale indeholdt en fuldmagt for en advokat som repræsentant for Iveta Korčkovská.

26 Eftersom Iveta Korčkovská ikke havde betalt to på hinanden følgende månedlige rater, anlagde Pohotovosť den 9. oktober 2008 sag ved Stály rozhodcovský súd, som den 3. november 2008 traf en voldgiftsafgørelse, hvorved Iveta Korčkovská blev pålagt at betale 48 820 SKK (1 620,53 EUR) til selskabet såvel som 39 120 SKK (1 298,55 EUR) i morarenter tillige med omkostninger for i alt 9 928 SKK (329,55 EUR). Denne afgørelse fik materiel retskraft den 15. december 2008 og blev eksigibel den 18. december samme år.

27 Med henvisning til voldgiftsafgørelsen anmodede fogeden den 9. marts 2009 Okresný súd Stará Ľubovňa (byretten i Stará Ľubovňa) om en tilladelse til gennemførelsen af tvangsfuldbyrdelsen for så vidt angår et beløb på 3 467 EUR. Ved kendelse af 31. juli 2009 udsatte denne retsinstans tvangsfuldbyrdelsesproceduren med henvisning til, at der var tale om et brud på den offentlige moral for så vidt angår sagsøgerens udgifter til juridisk bistand i forbindelse med tvangsfuldbyrdelsesproceduren, som oversteg 94,61 EUR, og for så vidt angår morarenterne, som udgjorde 0,25% pr. dag af 1 298,52 EUR, løbende fra den 21. juli 2008 og indtil datoen for indfrielsen af gælden.

28 Den 26. august 2009 anlagde Pohotovosť sag til prøvelse af denne kendelse ved Krajský súd v Prešove (den regionale ret i Prešove). Asociácia spotrebiteľských subjektov Slovenska (slovakisk forbrugersammenslutning, herefter »forbrugersammenslutningen«) fik tilladelse til at afgive indlæg til støtte for Iveta Korčkovská, hvori den

bl.a. informerede denne retsinstans om det store antal tvangsfuldbyrdelsessager, som Pohotovosť har foranlediget i Slovakiet. Det er forbrugersammenslutningens opfattelse, at de almindelige vilkår for de lån, som dette selskab yder, indeholder urimelige vilkår, og at de udgør en urimelig handelspraksis. Den har derfor anmodet om, at der forelægges et præjudicielt spørgsmål for Domstolen i medfør af artikel 267 TEUF.

29 Idet Krajský súd v Prešove endvidere anså, at den klage, som var indgivet af forbrugersammenslutningen, omfattede omstændigheder, som retten ex officio skulle tage stilling til, har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) a) Er det af afgørende betydning, at forbrugerne får oplysninger om de årlige omkostninger i procent ([…] ÅOP), således forstået, at manglende oplysning herom i kontrakten indebærer, at omkostningerne til forbrugerkredit ikke kan anses for gennemskuelige, tilstrækkeligt klare og forståelige?

b) Indebærer rækkevidden af den forbrugerbeskyttelse, som fremgår af […] direktiv 93/13[…], at prisen også kan anses for et urimeligt kontraktvilkår i en forbrugerkreditaftale, for så vidt som den ikke er tilstrækkeligt gennemskuelig og forståelig, når aftalen ikke indeholder oplysninger om de samlede omkostninger for forbrugerkreditten udtrykt i procentpoints, og omkostningerne [ved lånet] udelukkende er angivet i et pengebeløb, som består af flere tillægsomkostninger, som dels fremgår af aftalen og dels af de generelle kontraktvilkår?

2) a) Skal […] direktiv 93/13[…] fortolkes således, at en national ret, der skal træffe afgørelse om en begæring om tvangsfuldbyrdelse af en endelig voldgiftsafgørelse i en sag, hvor forbrugeren udeblev, i tilfælde, hvor retten har det i så henseende fornødne kendskab til de retlige og faktiske omstændigheder, ex

officio skal prøve, om en sanktion, som fremgår af den kreditaftale, som långiver har indgået med forbrugeren, er forholdsmæssig, når en sådan vurdering ifølge de nationale processuelle bestemmelser kan foretages i et lignende søgsmål, der er anlagt i medfør af national ret?

b) Såfremt der er tale om en uforholdsmæssig sanktion i tilfælde, hvor forbrugeren ikke opfylder sine forpligtelser, tilkommer det da denne ret at træffe alle nødvendige foranstaltninger, der følger af national ret med henblik på at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af denne sanktion?

c) Kan en sanktion, der svarer til en procentsats på 0,25 pr. dag, eller 91,25 pr. år, af det udestående kreditbeløb, anses for urimelig med den begrundelse, at den er uforholdsmæssig?

3) Indebærer den forbrugerbeskyttelse, som er omfattet af anvendelsesområdet for Unionens retsforskrifter ([…] direktiv 93/13[…], direktiv 2008/48[…] om ophævelse af […] direktiv 87/102[…]) om forbrugerkreditaftaler, at den nationale ret, når de bestemmelser, som er vedtaget til beskyttelse af forbrugerne, er omgået i forbindelse med en forbrugerkreditaftale, og hvis der på baggrund af denne aftale allerede er anmodet om tvangsfuldbyrdelse af en voldgiftsafgørelse, kan udsætte tvangsfuldbyrdelsen eller give tilladelse til, at der foretages tvangsfuldbyrdelse for kreditors regning, men dog kun op til et beløb, der svarer til den del af den ydede kredit, som ikke er blevet tilbagebetalt, såfremt det i henhold til nationale bestemmelser er muligt at efterprøve denne voldgiftsafgørelse, og såfremt retten har det fornødne kendskab til de faktiske og retlige omstændigheder?«

Om de præjudicielle spørgsmål

30 I henhold til procesreglementets artikel 104, stk. 3, første afsnit, kan Domstolen, såfremt besvarelsen af et præjudicielt spørgsmål klart kan udledes af retspraksis, efter at have hørt generaladvokaten træffe afgørelse ved begrundet kendelse.

31 Det er Domstolens opfattelse, at dette er tilfældet i den foreliggende sag.

Formaliteten

32 Pohotovosť har i sit skriftlige indlæg for det første gjort gældende, at svaret på visse af de præjudicielle spørgsmål kan gives ved kendelse i medfør af procesreglementets artikel 104, stk. 3. Pohotovosť har for det andet navnlig gjort gældende, at det første og det tredje spørgsmål ikke vedrører en fortolkning af EU-retten, og at den forelæggende ret generelt ikke har overholdt sin forpligtelse til at tage stilling til spørgsmål vedrørende national ret, inden den indbringer en sag for Domstolen i medfør af ordningen i artikel 267 TEUF.

33 I denne henseende skal det blot bemærkes, at selv om det efter omstændighederne kan være hensigtsmæssigt, at rent nationale retsspørgsmål er afklaret inden forelæggelsen for Domstolen, skal de nationale retter i videst muligt omfang kunne forelægge sager for Domstolen, såfremt de finder, at en for dem verserende sag rejser spørgsmål, som kræver en fortolkning eller en bedømmelse af gyldigheden af EU-retten, der er relevante for afgørelsen af den pågældende sag (dom af 22.6.2010, forenede sager

C-188/10 og C-189/10, Melki og Abdeli, Sml. I, s. 5667, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).

34 Hvad angår de præjudicielle spørgsmål, der er stillet af den forelæggende ret, skal det fastslås, at de vedrører en fortolkning af EU-retten.

35 De af Krajský súd v Prešove forelagte spørgsmål skal derfor besvares.

Det andet spørgsmål, litra a)

36 Med det andet spørgsmål, litra a), som skal besvares først, spørger den forelæggende ret, om en national ret, der skal træffe afgørelse om en begæring om tvangsfuldbyrdelse af en endelig voldgiftsafgørelse i en sag, hvor forbrugeren udeblev, i tilfælde, hvor retten har det i så henseende fornødne kendskab til de retlige og faktiske omstændigheder, også ex officio i henhold til direktiv 93/13 skal prøve, om en sanktion, som fremgår af en kreditaftale, som en långiver har indgået med forbrugeren, og som er bragt i anvendelse i den nævnte afgørelse, er forholdsmæssig, når en sådan prøvelse ifølge de nationale processuelle bestemmelser kan foretages i lignende sager, der anlægges i medfør af national ret.

37 Ifølge fast retspraksis hviler den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau, og at forbrugeren som følge heraf tiltræder betingelser, som på forhånd er udarbejdet af den

erhvervsdrivende, uden at han kan øve nogen indflydelse på disses indhold (dom af 27.6.2000, forenede sager C-240/98 – C-244/98, Océano Grupo Editorial og Salvat Editores, Sml. I, s. 4941, præmis 25, og af 26.10.2006, sag C-168/05, Mostaza Claro, Sml. I, s. 10421, præmis 25).

38 Under hensyntagen til denne svagere stilling bestemmer artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at urimelige kontraktvilkår ikke er bindende for forbrugeren. Som det fremgår af retspraksis, er der tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem kontraktparternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (Mostaza Claro-dommen, præmis 36, og dom af 4.6.2009, sag C-243/08, Pannon GSM, Sml. I, s. 4713, præmis 25).

39 For at sikre den ved direktiv 93/13 tilsigtede beskyttelse har Domstolen ligeledes flere gange understreget, at uligheden mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende alene kan ophæves ved positive foranstaltninger, der er uafhængige af kontraktparterne selv (dommen i sagen Océano Grupo Editorial og Salvat Editores, præmis 27, Mostaza Claro-dommen, præmis 26, og dom af 6.10.2009, sag C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones, Sml. I, s. 9579, præmis 31).

40 Det er på baggrund af disse principper, at Domstolen således har fastslået, at de nationale retter af egen drift skal efterprøve, om et kontraktvilkår er urimeligt (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 32).

41 Adgangen for en retsinstans til af egen drift at tage stilling til, om et vilkår er urimeligt, er et egnet middel såvel til at nå det i artikel 6 i direktiv 93/13 foreskrevne resultat, nemlig at hindre, at den enkelte forbruger er bundet af et urimeligt vilkår, som til at fremme virkeliggørelsen af det mål, der omhandles i direktivets artikel 7, eftersom en sådan stillingtagen samtidig kan have en præventiv virkning med henblik på at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i kontrakter mellem forbrugere og erhvervsdrivende

til ophør (dom af 21.11.2002, sag C-473/00, Cofidis, Sml. I, s. 10875, præmis 32, og Mostaza Claro-dommen, præmis 27).

42 Denne adgang, som anerkendes at tilkomme retsinstanserne, blev anset for nødvendig af hensyn til en effektiv forbrugerbeskyttelse, bl.a. i forhold til den ikke ubetydelige risiko for, at forbrugeren ikke kender sine rettigheder eller møder vanskeligheder ved at udøve dem (Cofidis-dommen, præmis 33, og Mostaza Claro-dommen, præmis 28).

43 Den beskyttelse, direktivet tildeler forbrugerne, omfatter således også tilfælde, hvor en forbruger, som med en erhvervsdrivende har indgået en kontrakt med et urimeligt vilkår, afholder sig fra at påberåbe sig den urimelige karakter af vilkåret, enten fordi han er uvidende om sine rettigheder, eller fordi han viger tilbage for at gøre sine rettigheder gældende som følge af de omkostninger, en retssag ville medføre (Cofidis-dommen, præmis 34).

44 En sådan beskyttelse er i endnu højere grad berettiget, når, således som den forelæggende ret synes at lægge til grund i forbindelse med sin anmodning om en præjudiciel afgørelse, den i hovedsagen omhandlede kreditaftale indeholder en fuldmagt til en advokat, der er udpeget af kreditor til at repræsentere forbrugeren, der er debitor, og som udelukkende har mulighed for at lade sig repræsentere af en anden advokat, hvis han eller hun betaler en bod på 15% af lånebeløbet.

45 Ifølge Domstolens praksis pålægger EU-retten ganske vist ikke en national ret at undlade at anvende interne processuelle regler, der tillægger en afgørelse, såsom en voldgiftsafgørelse, retskraft, selv om dette gør det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af

en EU-retlig bestemmelse, uanset dennes karakter, der er sket ved den omhandlede afgørelse (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 37).

46 Det bemærkes, at Domstolen allerede har haft lejlighed til at præcisere, at såvel hensynet til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som retsplejehensyn gør det påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er udnyttet, eller efter at appelfristerne er udløbet, ikke længere kan anfægtes (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

47 I mangel af EU-retlige bestemmelser på området henhører udformningen af retskraftprincippet således under medlemsstaternes interne retsorden i henhold til princippet om, at disse frit kan anvende deres egne processuelle regler. Disse regler bør imidlertid hverken være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende situationer i national ret (ækvivalensprincippet), eller være udformet således, at de i praksis umuliggør eller uforholdsmæssigt vanskeliggør udøvelsen af rettigheder, der hjemles i Unionens retsorden (effektivitetsprincippet) (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 38).

48 Hvad angår ækvivalensprincippet kræver dette, at de krav, der opstilles i national ret for af egen drift at påse overholdelsen af EU-retlige bestemmelser, ikke må være mindre gunstige end kravene til af egen drift at påse overholdelsen af interne regler på samme niveau (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 49 og den deri nævnte retspraksis).

49 Det skal i denne forbindelse præciseres, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 er en præceptiv bestemmelse. Det bør endvidere fremhæves, at direktivet i henhold til Domstolens retspraksis i sin helhed er en foranstaltning, der er nødvendig for udførelsen af de opgaver, der er overdraget til Den Europæiske Union, og navnlig for en forbedring

af levestandarden og livskvaliteten i hele Unionen (jf. Mostaza Claro-dommen, præmis 37, og Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 51).

50 I betragtning af karakteren og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, direktiv 93/13 giver forbrugerne, hviler på, skal direktivets artikel 6 derfor anses for ligeværdig med nationale regler, der inden for den interne retsorden har rang af ufravigelige retsgrundsætninger (Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 52).

51 Det følger bl.a. heraf, at i det omfang den nationale ret, der er anmodet om at tvangsfuldbyrde en endelig voldgiftsafgørelse, i henhold til de nationale processuelle regler af egen drift skal efterprøve, om en voldgiftsklausul er uforenelig med ufravigelige nationale retsgrundsætninger, skal den ligeledes af egen drift efterprøve, om denne klausul er urimelig i henhold til direktivets artikel 6, så snart retten råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (jf. i denne retning Pannon GSM-dommen, præmis 32, og Asturcom Telecomunicaciones-dommen, præmis 53).

52 I hovedsagen forekommer det ifølge de oplysninger, der er meddelt af den forelæggende ret, at de nationale bestemmelser om voldgiftssager forpligter retten til at udsætte fuldbyrdelsen af en ydelse, som er tildelt ved en voldgiftsafgørelse, når en sådan ydelse ifølge lov er forbudt, eller når den er i strid med almindelig sædelighed. Den forelæggende ret er desuden af den opfattelse, at ethvert urimeligt kontraktvilkår i en aftale, som er indgået med en forbruger, ifølge national ret er i strid med almindelig sædelighed, eftersom det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i den erhvervsdrivendes og forbrugerens rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren.

53 I en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor den ret, der har kompetence til at træffe afgørelse om tvangsfuldbyrdelse af en voldgiftsafgørelse, af egen drift kan udsætte tvangsfuldbyrdelsen af denne afgørelse, når afgørelsen pålægger den berørte part at præstere en ydelse, som objektivt set er umulig, som ikke er lovlig, eller som er i strid med almindelig sædelighed, er denne ret ligesom i den sag, der gav anledning til Asturcom Telecomunicaciones-dommen, når retten har det i så henseende fornødne kendskab til de retlige og faktiske omstændigheder, forpligtet til også af egen drift under sagen om tvangsfuldbyrdelse at prøve, om en sanktion, som fremgår af en kreditaftale, som långiver har indgået med forbrugeren, er forholdsmæssig.

54 Det andet spørgsmål, litra a), skal herefter besvares med, at direktiv 93/13 indebærer, at en national ret, der skal træffe afgørelse om en begæring om tvangsfuldbyrdelse af en endelig voldgiftsafgørelse i en sag, hvor forbrugeren udeblev, i tilfælde, hvor retten har det i så henseende fornødne kendskab til de retlige og faktiske omstændigheder, også ex officio skal prøve, om en sanktion, som fremgår af en kreditaftale, som en långiver har indgået med forbrugeren, og som er bragt i anvendelse i den nævnte afgørelse, er forholdsmæssig, når en sådan prøvelse ifølge de nationale processuelle bestemmelser kan foretages i lignende sager, der anlægges i medfør af national ret.

Det andet spørgsmål, litra b) og c)

55 Med det andet spørgsmål, litra b) og c), ønsker den forelæggende ret dels oplyst, om et vilkår i en kreditaftale, hvorefter der, hvis forbrugeren ikke betaler, forfalder en bod på 0,25% af kreditbeløbet pr. dag, hvilket svarer til 91,25% af dette beløb pr. år, anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13 med den begrundelse, at det er uforholdsmæssigt, og dels om det i bekræftende fald tilkommer en national ret, som

fastslår, at vilkåret er uforholdsmæssigt, at bestemme, at det ikke kan gøres gældende over for forbrugeren.

56 Det bemærkes i denne forbindelse, at artikel 3 i direktiv 93/13 i relation til begrebet god tro og begrebet betydelig skævhed mellem parternes rettigheder og forpligtelser kun indeholder en abstrakt definition af, hvad der gør, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt (jf. i denne retning dom af 7.5.2002, sag C-478/99, Kommissionen mod Sverige, Sml. I, s. 4147, præmis 17, og af 1.4.2004, sag C-237/02, Freiburger Kommunalbauten, Sml. I, s. 3403, præmis 19).

57 Direktivets artikel 3, stk. 2, bestemmer imidlertid, at et kontraktvilkår altid anses for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt, således som det synes at være tilfældet i hovedsagen.

58 Det bilag, som artikel 3, stk. 3, i direktiv 93/13 henviser til, indeholder en vejledende og ikke-udtømmende liste over kontraktvilkår, der kan betegnes som urimelige, heriblandt dem, der fremgår af bilagets punkt 1, litra e), »hvis formål eller virkning er […] at pålægge en forbruger, som ikke opfylder sine forpligtelser, en uforholdsmæssigt stor godtgørelse«.

59 Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt et bestemt kontraktvilkår må anses for urimeligt, er det i artikel 4 i direktiv 93/13 anført, at afgørelsen heraf træffes under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved at tage hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse. Det bemærkes herved, at der ligeledes skal tages hensyn til, hvilke konsekvenser nævnte

kontraktvilkår kan have i henhold til de retsregler, der finder anvendelse på kontrakten. Dette indebærer, at der må foretages en undersøgelse af den nationale retsorden (Freiburger Kommunalbauten-dommen, præmis 21).

60 Det følger heraf, at Domstolen i forbindelse med udøvelsen af den kompetence, som den i henhold til artikel 267 TEUF har til at fortolke EU-retten, kan fortolke de generelle kriterier, som EU-lovgiver har anvendt som definition på begrebet urimeligt kontraktvilkår. Domstolen kan derimod ikke udtale sig om anvendelsen af disse generelle kriterier på et bestemt kontraktvilkår, som skal fortolkes under hensyn til de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde, eftersom det påhviler den nationale ret at afgøre, om et kontraktvilkår som det i hovedsagen omhandlede, der ifølge den forelæggende rets konstateringer pålægger en uforholdsmæssigt stor godtgørelse, skal anses for urimeligt under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse (jf. i denne retning Freiburger Kommunalbauten-dommen, præmis 22 og 25).

61 Det skal, såfremt den forelæggende ret konkluderer, at det i hovedsagen omhandlede vilkår er urimeligt i henhold til direktiv 93/13, dermed bemærkes, at et sådant vilkår, jf. direktivets artikel 6, stk. 1, ikke må binde forbrugeren i henhold til den nationale lovgivning, og at den nationale ret derudover ifølge samme bestemmelse skal vurdere, om aftalen kan opretholdes uden det eventuelt urimelige kontraktvilkår.

62 I en sådan situation tilkommer det således den forelæggende ret at drage alle de konsekvenser, der følger heraf efter national lovgivning, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af nævnte vilkår (jf. i denne retning Asturcom Telecommunicaciones-dommen, præmis 59).

63 Henset til det ovenfor anførte skal det andet spørgsmål, litra b) og c), besvares således, at det tilkommer den pågældende nationale ret at afgøre, om et vilkår i en kreditaftale som det i hovedsagen omhandlede, der ifølge den forelæggende rets konstateringer pålægger forbrugeren at betale en uforholdsmæssigt stor bod, under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse, skal anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13. I bekræftende fald tilkommer det den forelæggende ret at drage alle de konsekvenser, der følger heraf efter national lovgivning, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af nævnte vilkår.

Det første spørgsmål

64 Med det første spørgsmål spørger den forelæggende ret nærmere bestemt, om oplysninger om ÅOP i en forbrugerkreditaftale som foreskrevet i artikel 4, stk. 2, litra a), i direktiv 87/102 udgør en væsentlig oplysning i en sådan aftale, og om manglende oplysninger herom indebærer, at vilkårene i en sådan aftale dermed ikke er affattet klart og forståeligt i den forstand, som er omhandlet i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, således at den forelæggende ret kan efterprøve, om vilkåret vedrørende kreditomkostningerne eventuelt er urimeligt i henhold til dette direktivs artikel 3.

65 Det skal indledningsvis bemærkes, at dette præjudicielle spørgsmål, henset til datoen for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede låneaftale og de præciseringer, der fremgår af denne kendelses præmis 11, skal besvares i henhold til direktiv 87/102 og ikke i henhold til direktiv 2008/48.

66 Domstolen har herom allerede fastslået, at formålet med direktiv 87/102 består i at sikre overholdelsen af en minimumsstandard for forbrugerbeskyttelse på området for forbrugerkredit (dom af 4.10.2007, sag C-429/05, Rampion og Godard, Sml. I, s. 8017, præmis 47, og af 23.4.2009, sag C-509/07, Scarpelli, Sml. I, s. 3311, præmis 25). Dette direktiv indeholder nemlig en minimumsharmonisering af nationale bestemmelser vedrørende forbrugerkredit således som anført i artikel 15 i og 25. betragtning til direktivet, hvorefter det ikke er til hinder for, at medlemsstaterne med henblik på beskyttelse af forbrugeren opretholder eller vedtager mere vidtgående bestemmelser (Rampion og Godard-dommen, præmis 18).

67 Domstolen har endvidere gentagne gange og under henvisning til det anførte i betragtningerne til direktiv 87/102 fastslået, at direktivet blev vedtaget med de to formål at sikre dels etableringen af et fælles marked for forbrugerkredit (tredje, fjerde og femte betragtning), dels beskyttelsen af forbrugere, der indgår sådanne kreditaftaler (sjette, syvende og niende betragtning) (dom af 23.3.2000, sag C-208/98, Berliner Kindl Brauerei, Sml. I, s. 1741, præmis 20, og af 4.3.2004, sag C-264/02, Cofinoga, Sml. I, s. 2157, præmis 25).

68 Det er med henblik på at beskytte forbrugeren mod urimelige kreditvilkår og for at give ham mulighed for ved indgåelsen af aftalen at få fuldstændigt kendskab til betingelserne for den fremtidige opfyldelse af den underskrevne aftale, at artikel 4 i direktiv 87/102 fastsætter krav om, at låntager skal have oplysning om samtlige de enkeltheder, som kan have indflydelse på omfanget af hans forpligtelse (Berliner Kindl Brauerei-dommen, præmis 21).

69 Ifølge artikel 4, stk. 1 og 2, i direktiv 87/102 skal en kreditaftale udfærdiges skriftligt, og den skal indeholde såvel en angivelse af ÅOP som de betingelser, hvorunder denne kan ændres. Direktivets artikel 1a fastsætter metoderne for beregning af ÅOP, og det er i bestemmelsens stk. 4, litra a), præciseret, at ÅOP skal beregnes »på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse« (jf. i denne retning Cofinoga-dommen, præmis 23).

70 Sådanne oplysninger til forbrugeren om de samlede kreditomkostninger i form af en sats, der fastsættes i overensstemmelse med en særlig matematisk formel, er således af væsentlig betydning. For det første bidrager disse oplysninger, som ifølge artikel 3 i direktiv 87/102 skal meddeles allerede på reklamestadiet, til markedets gennemsigtighed, idet de gør det muligt for forbrugeren at sammenligne kredittilbud. For det andet gør oplysningerne det muligt for forbrugeren at bedømme rækkevidden af sine forpligtelser (Cofinoga-dommen, præmis 26).

71 I en situation som den i hovedsagen omhandlede kan den omstændighed, at den omhandlede kreditaftale ikke indeholder nogen oplysning om ÅOP, hvilken oplysning ifølge direktiv 87/102 er af væsentlig betydning, udgøre et afgørende element i den nationale rets vurdering med henblik på at afgøre, om et vilkår i en kreditaftale vedrørende de omkostninger, der er forbundet med en sådan aftale, som ikke indeholder denne oplysning, er affattet klart og forståeligt i den forstand, som er omhandlet i artikel 4 i direktiv 93/13.

72 Hvis dette ikke er tilfældet, kan den nationale ret efterprøve, om et sådant vilkår er urimeligt i henhold til artikel 3 i direktiv 93/13. Uanset om dette vilkår kan betragtes som værende omfattet af undtagelsen i denne artikel, skal det nemlig bemærkes, at de i direktivets artikel 4, stk. 2, nævnte vilkår, som ganske vist henhører under området dækket af direktiv 93/13, kun kan udelukkes fra vurderingen af, om de er urimelige, såfremt den kompetente nationale retsinstans efter en konkret bedømmelse i hvert enkelt tilfælde når frem til, at de er blevet affattet klart og forståeligt af den erhvervsdrivende (jf. dom af 3.6.2010, sag C-484/08, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, Sml. I, s. 4785, præmis 32).

73 I hovedsagen kan vurderingen af, om et kontraktvilkår i en låneaftale, der ikke indeholder oplysninger om ÅOP, er urimeligt, således foretages i medfør af direktiv 93/13, og den nationale ret kan i den forbindelse, således som det er fastslået i denne kendelses præmis 53, af egen drift vælge at efterprøve et sådant vilkår. Som det er bemærket i denne kendelses præmis 60, tilkommer det i en sådan situation den forelæggende

ret — under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse — at afgøre, om den manglende angivelse af ÅOP i et vilkår vedrørende låneomkostningerne i en forbrugerkreditaftale indebærer, at dette vilkår skal anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13.

74 Det fremgår imidlertid af den forelæggende rets fremlagte oplysninger, at en forbrugerkreditaftale i henhold til artikel 4 i lov nr. 258/2001 om gennemførelse af direktiv 87/102 skal indeholde oplysninger om ÅOP, og at den ydede kredit anses for rente- og omkostningsfri, såfremt denne oplysning er udeladt.

75 Ifølge direktivets artikel 14 skal medlemsstaterne nemlig sikre, at kreditaftaler ikke indeholder bestemmelser, der til skade for forbrugeren afviger fra de bestemmelser i national lovgivning, der fastsættes til gennemførelse af dette direktiv, eller som svarer hertil.

76 Under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen — og uden at det er nødvendigt at foretage en vurdering af, om vilkåret med den manglende angivelse af ÅOP er urimeligt i henhold til direktiv 93/13 — skal direktiv 87/102 følgelig fortolkes således, at det giver de nationale retsinstanser mulighed for af egen drift at anvende de bestemmelser, der i national ret gennemfører direktivets artikel 4, og hvorefter en manglende angivelse af ÅOP i en forbrugerkreditaftale indebærer, at den ydede kredit anses for at være rente- og omkostningsfri (jf. analogt for så vidt angår artikel 11, stk. 2, i direktiv 87/102 Rampion og Godard-dommen, præmis 69).

77 Det første spørgsmål skal herefter besvares med, at under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, kan det forhold, at den omhandlede kreditaftale ikke indeholder nogen oplysning om ÅOP — hvilken oplysning ifølge direktiv 87/102 er af væsentlig betydning — udgøre et afgørende element i den nationale rets vurdering

med henblik på at fastslå, om et vilkår vedrørende de omkostninger, der er forbundet med en forbrugerkreditaftale, som ikke indeholder denne oplysning, er affattet klart og forståeligt som omhandlet i artikel 4 i direktiv 93/13. Hvis dette ikke er tilfældet, kan den forelæggende ret også af egen drift og under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse, efterprøve, om den manglende angivelse af ÅOP i vilkåret vedrørende låneomkostningerne indebærer, at dette vilkår skal anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13. Uanset muligheden for at efterprøve kontrakten i henhold til direktiv 93/13 skal direktiv 87/102 imidlertid fortolkes således, at det giver de nationale retsinstanser mulighed for af egen drift at anvende de bestemmelser, der i national ret gennemfører direktivets artikel 4, og hvorefter en manglende angivelse af ÅOP i en forbrugerkreditaftale indebærer, at den ydede kredit anses for at være rente- og omkostningsfri.

Det tredje spørgsmål

78 Med dette spørgsmål spørger den forelæggende ret nærmere bestemt, om den under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede og for det tilfælde, at den fastslår, at bestemmelserne i direktiv 87/102 og 93/13 er blevet tilsidesat, i henhold til de EU-retlige bestemmelser om forbrugerbeskyttelse er beføjet til at udsætte fuldbyrdelsen af en endelig voldgiftsafgørelse, der er truffet i henhold til en voldgiftsbestemmelse i låneaftalen.

79 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Domstolen i henhold til artikel 267 TEUF ikke har kompetence til at anvende EU-retlige regler på et bestemt tilfælde, men kun til at udtale sig om fortolkningen af traktaten og retsakter vedtaget af Unionens

institutioner (dom af 6.10.2005, sag C-291/03, MyTravel, Sml. I, s. 8477, præmis 43 og den deri nævnte retspraksis).

80 Med dette spørgsmål søger den forelæggende ret at opnå, at Domstolen oplyser den om, hvorvidt den under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede, når henses til Domstolens svar på det første og det andet spørgsmål, i henhold til EU-retten og national ret kan udsætte fuldbyrdelsen af den i hovedsagen omhandlede endelige voldgiftsafgørelse, men dog kun op til det beløb, der svarer til den del af den ydede kredit, som ikke er blevet tilbagebetalt.

81 For så vidt som svaret på et sådant spørgsmål indebærer, at Domstolen træffer afgørelse vedrørende den konkrete anvendelse på de faktiske omstændigheder af de retsregler, som er fortolket i de to første spørgsmål, og idet den forelæggende ret på baggrund af svarene på disse spørgsmål under alle omstændigheder råder over alle de fortolkningsbidrag, der er nødvendige for afgørelsen af den sag, som er indbragt for den, er det ufornødent at besvare dette spørgsmål.

Sagens omkostninger

82 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Ottende Afdeling) for ret:

1) Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler indebærer, at en national ret, der skal træffe afgørelse om en begæring om tvangsfuldbyrdelse af en endelig voldgiftsafgørelse i en sag, hvor forbrugeren udeblev, i tilfælde, hvor retten har det i så henseende fornødne kendskab til de retlige og faktiske omstændigheder, også ex officio skal prøve, om en sanktion, som fremgår af en kreditaftale, som en långiver har indgået med forbrugeren, og som er bragt i anvendelse i den nævnte afgørelse, er forholdsmæssig, når en sådan prøvelse ifølge de nationale processuelle bestemmelser kan foretages i lignende sager, der anlægges i medfør af national ret.

2) Det tilkommer den pågældende nationale ret at afgøre, om et vilkår i en kreditaftale som det i hovedsagen omhandlede, der ifølge den forelæggende rets konstateringer pålægger forbrugeren at betale en uforholdsmæssigt stor bod, under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse, skal anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13. I bekræftende fald tilkommer det den forelæggende ret at drage alle de konsekvenser, der følger heraf efter national lovgivning, for at sikre, at forbrugeren ikke er bundet af nævnte vilkår.

3) Under omstændigheder som dem, der foreligger i hovedsagen, kan det forhold, at den omhandlede kreditaftale ikke indeholder nogen oplysning om de årlige omkostninger i procent — hvilken oplysning ifølge Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugerkredit, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/7/EF af 16. februar 1998, er af

væsentlig betydning — udgøre et afgørende element i den nationale rets vurdering med henblik på at fastslå, om et vilkår vedrørende de omkostninger, der er forbundet med en forbrugerkreditaftale, som ikke indeholder denne oplysning, er affattet klart og forståeligt som omhandlet i artikel 4 i direktiv 93/13. Hvis dette ikke er tilfældet, kan den forelæggende ret også af egen drift og under hensyn til alle de omstændigheder, der forelå på tidspunktet for aftalens indgåelse, efterprøve, om den manglende angivelse af de årlige omkostninger i procent i vilkåret vedrørende låneomkostningerne indebærer, at dette vilkår skal anses for urimeligt i henhold til artikel 3 og 4 i direktiv 93/13. Uanset muligheden for at efterprøve kontrakten i henhold til direktiv 93/13 skal direktiv 87/102 imidlertid fortolkes således, at det giver de nationale retsinstanser mulighed for af egen drift at anvende de bestemmelser, der i national ret gennemfører direktivets artikel 4, og hvorefter en manglende angivelse af de årlige omkostninger i procent i en forbrugerkreditaftale indebærer, at den ydede kredit anses for at være rente- og omkostningsfri.

Underskrifter